

2. MAAPINNAVORMID

MÄED

5.

Leigri mägi

Palakülas Leigri mets ja üksik pere Rõigi kihelkonnas juhivad meid L[eigri] jälgile, kes mitte Leiger ei võinud olla, nii kui praegune nimi kõlab ja kuidas «Suures Tõllis»¹ sellest seletatakse, vaid nime alguskuju oli teisiti, kas Leigero, Eigero ehk teisiti. Aga võib olla, et meil siin Kärriga tegemist on, sest Leigri mets vajab põlise ja läbipääsemata Öinigu metsa vastu. Kas ei asunud säääl mitte leetkärr (võrdle Pugukärr)? Sellest

Le — ^g — ^r är — ^{ek} — = leiger

Leigri mägi on Palakülas, kõrge järsk kruusamägi. Hommiku pool ja mäe seljakul kasvab praegugi kuusemets. Metsa ääres kadakad ja h ä r j a - p õ l v e k u u s e d (= *Abies nana*) katavad kruusakinkusid ülitoreda rohelise sõbana, kes mõnes kohas ligi kaks sülda lai on. Leigri mäest loode poole on Hiiesaare küla; viimane nimi tunnistab isigi, missugune tähtsus sellel kohal oli, kus praegune küla asub. Siis katsivad laiad laaned neid kohti, kus praegu Löpfe, Lõbepäe (= Lõppepäeksi), Prähla, Ala, Sakla, Tammela ja Unduma külad asuvad. Kas ei asunud säääl metsades Kärr, säääl, kus ühel pool Hiisaar ja teises külges Unduma metsas kiiksugused metsavaimud u n d u s i v a d? Kas ei ole Leigril mitte sellega ühendust? Kas ei saanud leetkärr mitte ühe inimesele sõimunimeks, kes leetkärril metsas ehk metsa servas asus? Kas ei sündinud mitte niiviisi Leiger? Võib-olla, sest Rõigi kihelkonnas Ridaste (Kidase) küla juures on mädajärv, kus varem ja võib-olla praegugi hüüp asus. Järve talu selle mülka kõrval ja Järve talu inimesi sõimati aastat 30—40 tagasi veel hüüpideks. Kas ei juhi see meid Leigri juurde?

Saareste MK (542) < Reigi — G. Tikerpuu (1916).

6.

[Leigri mägede tekkimine]

A.

(Leigri mäed on tekkinud vankrirattast, mida Leiger kasutas vaenlaste vastu.)

E, StK 21, 7 (28) < Reigi, Kõrgessaare v. — A. Läti (1923).

Vt. Võitlus vaenlaste vastu, muist. 17.

Vrd. ka: Võitlus vaenlaste vastu, Tõll, muist. 167—172.

¹ Arvatavasti on mõeldud P. Süda raamatut «Suur-Tõll». — E. N.

Tõllu kivi Hiiumaal Tubala külas. A. Strutzkini foto 1950.

B.

Vanade hiidlaste jutustusi Suurest Tõllust ja Leigrist

Leigri mägi

Kord kui vaenlaste sõjavägi olnud Vormsist Hiiumaale tulemas, visanud Leiger neile vankriratta vastu. Maha langedes purunes ratas, tekitades Leigri mäe, kuna vaenlane hirmul põgenenud.

V. Mäeumbaed.

Nõukogude Hiiumaa 11. I 1958, nr. 4, lk. 4.

7.

[Ermiste ja Tubala mäe tekkimine]

Leiger viinud kindapöila sees liiva, millest tekkinud Ermiste mägi. Tubala mäe viinud Leiger kuuetaskus.

ERA II 9, 29 (3) < Käina khk. ja v.. Mäevli k. — M. Meiusi < Johan Männamaa (1928) = E X 47 (227) < Emmaste — M. J. Eisen < M. Meiusi.

Vt. Tee läbi Pühalepa soo, Tõll, muist. 102; Tubala mäe tekkimine, Tõll, muist. 103.

SAARED JA LAIUD

8.

[Harilaiu tekkimine]

Hiiumaa Leiger on Saaremaa Tõlli suur söber ehk koguni vend. Ta käinud Tõllil külas, igas taskus vaat õlut, seitsmesüllaline kepp käes. Ta tahtnud silda teha Hiiumaa ja Saaremaa vahele, aga muld ja kivid kukkunud läbi katkise põlle Ristna randa Kõpu poolsaare kohale. Harrimaa (Hiiumaa ja Vormsi saare vahel) olla tema läbi sündinud.

H II 6, 234/5 (1) < Hiiumaa — G. Seen ja P. Saul < Anton Esenberg (1890).

Vt. Vete sügavused, Tõll, muist. 139; Sildade tegemisest vt. Tõll, muist. 6 L, 33, 60, 101, 107 A, 150, 161 B, C, 162 A, 163.